

VENDIM
Nr. 37, datë 30.6.2014

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Bashkim Dedja	kryetar i	Gjykatës Kushtetuese
Sokol Berberi	anëtar i	“ “
Vitore Tusha	anëtare e	“ “
Altina Xhoxhaj	anëtare e	“ “
Gani Dizdari	anëtar i	“ “
Besnik Imeraj	anëtar i	“ “
Vladimir Kristo	anëtar i	“ “

me sekretare Edmira Babaj, në datën 8.4.2014 mori në shqyrtim, në seancë plenare mbi bazë dokumentesh, çështjen nr. 8 Akti, që i përket:

KËRKUES: Shoqëria “Dizotti” sh.p.k. (ish-shoqëria “Zoo-Al-Bushati” sh.p.k.), Edoard Rrotani, të përfaqësuar me autorizim nga avokat Thimjo Kondi

SUBJEKTE TË INTERESUAR: Pjetër Molla, Ndoc Molla, Simon Molla, Ejll Doda, Hile Doda, Preke Rrethi, Komuna Bushat, Agjencia Rajonale e Mjedisit Shkodër

OBJEKTI: Shfuqizimi, si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, i vendimeve nr. 431, datë 3.10.2008 të Gjykatës së Apelit Shkodër dhe nr. 00-2011-2097, datë 15.12.2011 të Gjykatës së Lartë.

BAZA LIGJORE: Nenet 11, 17, 42, 131/f, 134/1/g dhe 134/2 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë; neni 6 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ); neni 1 i Protokollit Shtesë të KEDNJ-së; neni 22 i Deklaratës Universale për të Drejtat e Njeriut, Preambula e Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Ekonomike, shoqërore dhe kulturore; nenet 27, 45 dhe vijues të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes, Vladimir Kristo, mori në shqyrtim pretendimet me shkrim të mbrojtësit të kërkuësit, i cili është shprehur për pranimin e kërkesës, dhe prapësimet me shkrim të subjekteve të interesuara, Ndoc Molla dhe Sinan Molla, që kërkuan rrëzimin e kërkesës si dhe të subjekteve të tjera të interesuara, Komuna Bushat dhe Agjencia Rajonale e Mjedisit Shkodër dhe, pasi bisedoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

1. Shoqëria Dizotti sh.p.k., ish Zoo-Al-Bushati sh.p.k., është regjistruar si person juridik me vendim nr. 31443, datë 19.4.2004 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë. Ajo ka si veprimtari tregtimin me shumicë dhe pakicë, import-eksport të produkteve dhe nënprodukteve bujqësore, blegtorale, përpunimin e tyre etj. Në momentin e themelimit të shoqërisë, Edoard Rrotani ka qenë përfaqësues ligjor dhe ortak i saj.

2. Përpara themelimit të shoqërisë, me aktin administrativ, leje ndërtimi, nr. 5, datë 13.2.2004, Këshilli i Rregullimit të Territorit (KRT) pranë Komunës Bushat, Shkodër, i ka dhënë Edoard Rrotanit të drejtën për të ndërtuar një stallë derrash në pasurinë e paluajtshme në pronësi të tij, të regjistruar në Zyrën e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme (ZRPP), me një sipërfaqe prej 1.500m².

3. Kërkuesi, Edoard Rrotani, pasi ka marrë lejen si më sipër, ka përfunduar ndërtimin e objektit stallë derrash, duke plotësuar dokumentacionin përkatës. Në datën 18.9.2004 është përpiluar akti i kolaudimit si dhe është nxjerrë leja e shfrytëzimit e objektit.

4. Në datën 13.5.2004, shoqëria Zoo-Al-Bushati sh.p.k., sot Dizotti sh.p.k., në përputhje me ligjin nr. 8934, datë 5.9.2002 “Për mbrojtjen e mjedisit”, i është drejtuar me kërkesë Ministrisë së Mjedisit Tiranë dhe Agjencisë së Mjedisit Shkodër, për t’u pajisur me leje mjedisore për ushtrimin e veprimtarisë së “mbarështimit të derrave”. Agjencia e Mjedisit Shkodër me vendimin nr. 35, datë 14.5.2004 i ka shprehur mendimin e saj organit epror, Ministrisë së Mjedisit. Kjo e fundit me vendim nr. 331, datë 9.9.2004 ka pajisur me lejen mjedisore kërkuesen. Më pas, shoqëria Zoo-Al-Bushati sh.p.k. ka filluar veprimtarinë duke shfrytëzuar stallën e derrave sipas destinacionit të përdorimit për të cilin është ndërtuar.

5. Subjektet e interesuara, Ndoc Molla etj., kanë pretenduar se aktiviteti i kryer në stallën e derrave të lartpërmendur, për shkak të erës së rëndë që vjen nga stalla, iu cenon pronësinë mbi pasuritë e paluajtshme, shtëpi banimi. Sipas tyre, leja e ndërtimit nr. 5, datë 13.2.2004 nuk respekton zonën mbrojtëse sanitare prej 700 m (lineare) nga vendbanimet e tyre, sipas kriterëve të VKM nr. 722, datë 19.11.1998.

6. Në këto kushte subjektet e interesuara i janë drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër me kërkesë padi me objekt anulimin e lejes së ndërtimit nr. 5, datë 13.2.2004 të lëshuar nga KRT, pranë Komunës Bushat, në favor të Edoard Rrotanit; pushimin e cenimit të pronësisë; si dhe anulimin e vendimit nr. 35, datë 14.5.2004 të Agjencisë Rajonale të Mjedisit Shkodër.

7. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Shkodër me vendimin nr. 1658, datë 26.9.2005 ka vendosur pranimin e pjesëshëm të kërkesë padisë për sa i përket kërtimeve të paditësve Ndoc Molla dhe Simon Molla. Anulimin e lejes së ndërtimit nr. 5, datë 13.2.2004 të lëshuar nga KRT, pranë komunës Bushat, në favor të Edoard Rrotanit dhe detyrimin e këtij të fundit të mos kryejë veprimtarinë në fjalë. Rrëzimin e kërtimeve të tjera të paditësve Ndoc Molla dhe Simon Molla si dhe rrëzimin e padisë në lidhje me kërkimet e paditësve të tjerë.

8. Kundër vendimit të mësipërm kanë paraqitur ankim subjektet e interesuara Ndoc Molla dhe Simon Molla si dhe kërkuesi Edoard Rrotani. Gjykata e Apelit Shkodër me vendimin nr. 19, datë 23.1.2006 ka vendosur prishjen e vendimit nr. 1658, datë 26.9.2005 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër dhe çështja është kthyer për rigjykim në po atë gjykatë, por me tjetër trup gjykues. Gjykata e Apelit Shkodër ka çmuar se nuk është formuar drejt ndërgjyqësia dhe se gjykata e rrethit duhet të thërrasë si person të tretë shoqërinë Zoo-Al-Bushati sh.p.k., sot Dizotti sh.p.k.

9. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Shkodër, në përfundim të rigjykimit të çështjes, pasi ka zbatuar edhe detyrat e lëna nga Gjykata e Apelit, me vendimin nr. 1300, datë 7.6.2006 ka vendosur rrëzimin e padisë me arsyetimin se në rastin konkret nuk kemi cenim pronësie sepse nuk ka ndotje të ambientit (kjo e fundit është parandaluar nga teknologjia e përdorur).

10. Mbi ankimin e subjekteve të interesuar, Gjykata e Apelit Shkodër me vendimin nr. 431, datë 3.10.2008 ka vendosur ndryshimin e vendimit nr. 1300, datë 7.6.2006 të Gjykatës së Rrethit Shkodër si më poshtë: Pranimin e kërkesë padisë. Anulimin e lejes së ndërtimit nr. 5, datë 13.2.2004 të lëshuar nga KRT, pranë Komunës Bushat, në favor të Edoard Rrotanit dhe detyrimin e shoqërisë Zoo-Al-Bushati sh.p.k. të ndalojë ushtrimin e aktivitetit të mbarështimit të derrave. Pushimin e gjykimit lidhur me anulimin e vendimit nr. 35, datë 14.5.2004 të Agjencisë së Mjedisit pranë Prefekturës Shkodër.

11. Pas rekursit të ushtruar nga palët ndërgjyqëse, Gjykata e Apelit Shkodër me vendimin nr. 51, datë 27.10.2008 ka vendosur pezullimin e vendimit të mësipërm deri në shqyrtimin e çështjes nga Gjykata e Lartë.

12. Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë me vendimin nr. 00-2011-2097, datë 15.12.2011 ka vendosur mospranimin e rekursit të kërkuesit dhe palëve të tjera ndërgjyqëse me arsyetimin se nuk përmban shkaqe nga ato të parashikuara nga neni 472 i Kodit të Procedurës Civile (KPC).

II

13. Kërkuesit i janë drejtuar Gjykatës Kushtetuese (në vijim “Gjykata”) duke kërkuar shfuqizimin e vendimeve objekt kërkese. Ata pretendojnë se i është cenuar e drejta për një proces të rregullt ligjor për këto arsye:

13.1. Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë (dhomë këshillimi) ka cenuar parimin e arsytimit të vendimit dhe të drejtën e lirisë ekonomike të kërkuesve pasi ka vendosur mospranimin e rekursit edhe pse në prani:

a) të dy vendimeve diametralisht të kundërta të ofruara nga gjykatat e shkallëve më të ulëta.

b) të shkaqeve të ngritura në rekurs, që hyjnë në ato të parashikuara në nenin 472 të KPC-së.

13.2 Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka vendosur mospranimin e rekursit pa i dhënë mundësi kërkuesve, nëpërmjet sekretarisë gjyqësore, të paraqesin kundërshtimet e plota për rekursin e paraqitur.

13.3 Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë duhet të vendoste kalimin e çështjes për gjykim në seancë gjyqësore për shkak të shkeljes së rëndë procedurale të mosformimit të drejtë të ndërgjyqësisë të lejuar nga gjykatat e faktit.

13.4 Gjykata e Lartë ka cenuar të drejtën e aksesit në gjykatë pasi nuk i ka dhënë përgjigje pretendimit të kërkuesit lidhur me vlefshmërinë e lejes së ndërtimit, e cila i ka prodhuar efektet e saj.

13.5 Gjykata e Apelit Shkodër nuk mund të vendoste detyrime ndaj personit të tretë si dhe të ndalonte ushtrimin e lirisë ekonomike të tij, pasi personi i tretë është thirrur nga gjykata dhe jo nga pala paditëse.

13.6 Gjykata e Apelit Shkodër e ka bazuar vendimin nr. 431, datë 3.10.2008 në mendimin e ekspertëve, të cilët nuk kanë kryer matje dhe nuk janë mbështetur në asnjë dokument shkencor. Në këtë mënyrë akti i

ekspertimit është marrë në kundërshtim me nenet 11, 12, 14 dhe 214 të KPC-së.

13.7 Gjykata e Apelit Shkodër ka cenuar parimin e arsytimit të vendimit gjyqësor, lidhur me objektin e padisë për anulimin e lejes mjedisore.

14. **Subjektet e interesuara, Ndoc Molla dhe Sinan Molla**, në mënyrë të përmbledhur, kanë prapësuar se:

14.1 Arsytimi i vendimit të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë nuk paraqet mangësi pasi forma e arsytimit të vendimeve të mospranimit të rekursit është tashmë e konsoliduar në praktikën e Gjykatës së Lartë.

14.2 Kërkuesit kanë pasur gjithë mundësinë praktike për t'u njohur me arsyetimin e vendimit të apelit dhe për të paraqitur plotësimin e rekursit, për pasojë mungesa e depozitimit të rekursit të plotë ka ardhur si rezultat i mosinteresimit të tyre.

14.3 Detyrimi i vendosur nga Gjykata e Apelit ndaj personit të tretë të thirrur në gjykim është konform nenit 196 të KPC-së.

14.4 Vendimi i Gjykatës së Apelit është bazuar në një analizë të hollësishme të pretendimeve të palëve, të akteve të ekspertimit topografik dhe mjedisor si dhe në këqyrjen në vend të ambientit ku zhvillohet aktiviteti i kërkuesit.

14.5 Vendimi i Gjykatës së Apelit ka analizuar dhe arsyetuar edhe në lidhje me lejen mjedisore të dhënë kërkuesit.

15. Subjektet e interesuara Ndoc Molla dhe Sinan Molla, gjithashtu, parashtrojnë se kanë paraqitur kallëzim për falsifikim dhe përdorim të falsifikuar të vendimit nr. 5, datë 13.2.2004 të KRT të Komunës Bushat. Për këtë arsye, në datë 20.3.2014, bazuar në nenin 297/a të KPC-së, kanë paraqitur edhe një kërkesë për pezullimin e këtij gjykimi deri në shprehjen e vendimit përfundimtar të organeve të hetimit.

16. **Subjekti i interesuar, Komuna Bushat**, ka prapësuar se leja e ndërtimit dhe gjithë aktet e tjera të dhëna në favor të kërkuesit janë konform legjislacionit në fuqi.

17. **Subjekti i interesuar, Agjencia Rajonale e Mjedisit Shkodër**, ka prapësuar se me shkresën nr. 35, datë 14.5.2004 ajo ka dhënë mendim i cili i është dërguar Ministrisë së Mjedisit për dhënien e lejes mjedisore. Ushtrimi i aktivitetit të kërkuesit nuk bazohet në këtë shkresë, por në lejen mjedisore nr. 331, datë 9.9.2004 të dhënë nga Ministria e Mjedisit. Gjithashtu, Agjencia Mjedisore Rajonale parashton se me vendimin nr. 431, datë 3.10.2008 të Gjykatës së Apelit Shkodër çështja lidhur me anulimin e shkresës së lartpërmendur është pushuar dhe se ajo nuk është thirrur më në gjykim.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për pretendimin për pezullimin e gjykimit

18. Subjektet e interesuara Ndoc dhe Sinan Molla kanë kërkuar pezullimin e gjykimit deri në shprehjen me vendim përfundimtar të organeve të hetimit, për kallëzimin e paraqitur prej tyre për falsifikim dhe përdorim të falsifikuar të vendimit nr. 5, datë 13.2.2004 të KRT të Komunës Bushat nga ana e kërkuesve. Sipas subjekteve të interesuar ky vendim ka qenë dhe është objekt i gjykimit në gjithë shkallët e gjykimit dhe në alternativën që organi i hetimit do të vendoste se vendimi në fjalë është i falsifikuar, pretendimet e kërkuesve do të jenë haptazi të pabazuara.

19. Pezullimi i gjykimit kushtetues parashikohet nga neni 45 i ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, sipas të cilit Gjykata kryesisht ose me kërkesë të palës, kur vlerëson se zbatimi i ligjit ose i aktit mund të sjellë pasoja që prekin interesa shtetërore, shoqërore ose të individëve sipas rastit, me vendim të Mbledhjes së Gjyqtarëve ose në seancën plenare, urdhëron pezullimin e ligjit ose të aktit. Përgjithësisht, vlerësimi i Gjykatës për të vendosur pezullimin ka të bëjë ekskluzivisht me rëndësinë (seriozitetin) dhe pariparueshmërinë e pasojave që vendimi i kundërshtuar mund të prodhojë *medio tempore*, para se Gjykata të shprehet në mënyrë përfundimtare mbi themelin e kërkesës.

20. Gjithashtu, ligji nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, në nenin 1, paragrafi i dytë, parashikon se: “për çështje që lidhen me procedura që nuk rregullohen nga ky ligj, Gjykata Kushtetuese merr parasysh edhe dispozitat ligjore që rregullojnë procedurat e tjera, duke marrë në konsideratë natyrën ligjore të çështjes”. Sipas nenit 297/a të KPC-së, gjykata vendos pezullimin e gjykimit kur çështja nuk mund të zgjidhet para se të zgjidhet një çështje tjetër penale, civile ose administrative.

21. Në rastin objekt shqyrtimi, Gjykata vlerëson se paraqitja e kallëzimit nga ana e subjekteve të interesuara nuk pengon dhe nuk ndikon në zgjidhjen e çështjes pranë kësaj Gjykate si dhe nuk ekziston rreziku që akti në fjalë të prodhojë pasoja të pariparueshme. Për pasojë kjo kërkesë e tyre është e pabazuar.

B. Për themelin e kërkesës

22. Bazuar në nenin 131, shkronja “f”, të Kushtetutës, individit mund t’i drejtohet Gjykatës për gjykimin përfundimtar të pretendimeve për cenimin e të drejtës kushtetuese për një proces të rregullt ligjor, pasi të ketë shteruar të gjitha mjetet juridike për mbrojtjen e kësaj të drejte. Shterimi i mjeteve kërkon që individit të shfrytëzojë në shkallët e sistemit gjyqësor të gjitha mjetet e lejueshme dhe mundësitë procedurale për rivendosjen e të drejtave të pretenduara. Ai përbën kusht paraprak që duhet të përmbushet nga kërkuesi, përpara se t’i drejtohet Gjykatës. Ky rregull nënkupton jo vetëm që kërkuesi t’u jetë drejtuar të gjitha instancave të zakonshme, por edhe që të gjitha pretendimet që ngre në këtë Gjykatë t’i ketë paraqitur më parë në këto instance të paktën në substancë, duke respektuar kërkesat formale dhe afatet e parashikuara në ligjin procedural (*shih vendimet nr. 32, datë 28.12.2009; nr. 6, datë 4.3.2010; nr. 15, datë 19.4.2013; nr. 28, datë 15.5.2014 të Gjykatës Kushtetuese*).

23. Gjykata vëren se kërkuesit, për disa nga pretendimet e ngritura, nuk kanë shteruar të gjitha mjetet juridike për mbrojtjen e të drejtave të tyre kushtetuese dhe ligjore, pasi pretendimet nuk janë parashtruar fillimisht në rekursin drejtuar Gjykatës së Lartë. Kjo rrethanë, sipas kërkuesit, ka ndodhur sepse ai dhe mbrojtësi i tij nuk kanë pasur mundësinë të paraqesin një rekurs të “plotë” për shkak të vonesës në zbardhjen e vendimit të Gjykatës së Apelit. Prandaj, Gjykata e sheh me vend që, përpara se t’i japë përgjigje pretendimeve të tjera të kërkuesit, të shqyrtojë fillimisht pretendimin për cenimin e të drejtës së aksesit në gjykatë për shkak të mosparaqitjes së shkaqeve të plota të ankimit, kundër vendimit të gjykatës së apelit, në rekurs. Gjykata çmon se analiza e këtij pretendimi shërben si kusht paraprak për shqyrtimin apo jo të pretendimeve të tjera të kërkuesve.

C. Për pretendimin e cenimit të së drejtës së aksesit

24. Kërkuesit kanë parashtruar se data e zbardhjes së vendimit të Gjykatës së Apelit Shkodër nuk u është bërë e ditur dhe se sekretaria gjyqësore ka vepruar në kundërshtim me nenin 476/2 të KPC-së, pasi nuk i ka kërkuar atyre të bëjnë plotësimet përkatëse në rekursin që kishin paraqitur për zënien e afatit.

25. Nga dosja gjyqësore rezulton se në seancën e datës 03.10.2008, Gjykata e Apelit Shkodër, ka lexuar dispozitivin e vendimit, por nuk rezulton se kur është zbardhur vendimi (i arsyetuar) nr. 431, datë 3.10.2008 i kësaj Gjykate. Ndërkohë, në datë 11.10.2008 kërkuesit kanë paraqitur rekurs për zënien e afatit, meqë deri në atë datë nuk ishte zbardhur akoma arsyetimi i vendimit *de quo*, duke rezervuar të drejtën e paraqitjes së shkaqeve të ankimit në një moment të dytë. Rekursi i plotë nuk është paraqitur asnjëherë nga kërkuesit. Sekretaria gjyqësore e shkallës së parë ka dërguar në datën 15.12.2008 dosjen në Gjykatë të Lartë, pranë të cilës dosja është regjistruar në datën 17.12.2008. Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka marrë në shqyrtim rekursin e kërkuesve në dhomë këshillimi në datën 15.12.2011 dhe me vendimin nr. 00-2011-2097, ka vendosur mospranimin e tij, pasi nuk përmban shkaqe nga ato të parashikuara në nenin 472 të KPC-së, pavarësisht se këto shkaqe, të paktën nga kërkuesi, nuk ishin paraqitur të plota.

26. Gjykata, në jurisprudencën e saj, ka theksuar se personi që ushtron ankim/rekurs është i interesuar të ndjekë fatin e ankimit të tij, por kjo nuk nënkupton se i takon vetëm atij përgjegjësia të ndjekë pafundësisht fatin e dosjes gjyqësore, e cila administrohet nga gjykata dhe jo nga kërkuesi (*shih vendimin nr. 32, datë 22.7.2011 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjykata, gjithashtu, është shprehur se është detyrë e administratës gjyqësore të njoftojë ankuesin/rekursuesin kur dokumentacioni që shoqëron ankimin/rekursin është i paplotë. Ajo ka theksuar se e drejta e ankimit, ashtu si edhe ajo e aksesit në gjykatë, nuk mund t’i cenohen kërkuesit për shkaqe që rrjedhin nga mangësitë ose gabimet në veprimtarinë e vetë organeve shtetërore (*shih vendimin nr. 32, datë 22.7.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

27. Në rastin në shqyrtim, Gjykata duke marrë në konsideratë harkun e gjatë kohor nga dhënia e vendimit të apelit (2008) deri në marrjen e vendimit të mospranimin të rekursit të Gjykatës së Lartë (2011), krijon bindjen se kërkuesit dhe mbrojtësi i tyre kanë pasur të gjitha mundësitë për të kontrolluar dosjen e tyre gjyqësore dhe ecurinë e procesit. Si pasojë, Gjykata vlerëson se mungesa e depozitimit të rekursit të plotë ka ardhur si rezultat i neglizhencës apo mosinteresimit të kërkuesve.

28. Në këto kushte, Gjykata çmon se nuk ka shkelje të së drejtës së aksesit në gjykatë, si element i procesit të rregullt ligjor, në kuptim të nenit 42 të Kushtetutës dhe për këtë arsye ky pretendim i kërkuesve nuk është i bazuar.

29. Në vijim të këtij arsyetimi, Gjykata vëren se i vetmi pretendim i ngritur nga kërkuesit në rekursin (për zënien e afatit) të depozituar, ka të bëjë me faktin se gjykata e apelit ka anuluar lejen e ndërtimit pa marrë në konsideratë rrethanën se ankimi kundër lejes së ndërtimit është bërë pasi ajo i ka prodhuar efektet e saj. Gjykata konstaton gjithashtu se këtij pretendimi Gjykata e Lartë nuk i ka dhënë përgjigje. Nga sa më lart (*shih paragrafin 20*), Gjykata, në vijim, do të analizojë vetëm këtë pretendim të kërkuesve.

30. Gjithashtu, në zbatim të parimit *iura novit curia*, sipas të cilit Gjykata nuk e konsideron veten të detyruar nga cilësimi që i është bërë fakteve të çështjes nga kërkuesi (*shih vendimet nr. 27, datë 9.5.2012; nr. 19, datë 25.4.2013 të Gjykatës Kushtetuese*), kjo Gjykatë vlerëson se çështja që shtrohet për shqyrtim në rastin konkret konsiston në vlerësimin nëse Gjykata e Lartë, duke mos i dhënë përgjigje pretendimit të kërkuesve mbi vlefshmërinë e lejes së ndërtimit ka cenuar standardin kushtetues të arsyetimit të vendimit, të sanksionuar në nenin 142 të Kushtetutës.

Ç. Për pretendimin e cenimit të parimit të arsyetimit të vendimit gjyqësor

31. Gjykata në jurisprudencën e saj ka theksuar se e drejta për një proces të rregullt ligjor, që i garantohet individit nga neni 42, 142/1 i Kushtetutës dhe neni 6 i KEDNJ-së, përfshin edhe të drejtën për të pasur një vendim gjyqësor të arsyetuar. Funkcioni i një vendimi të arsyetuar është t'u tregojë palëve që ato janë dëgjuar si dhe u jep mundësinë atyre ta kundërshtojnë atë. Përveç kësaj, duke dhënë një vendim të arsyetuar, mund të realizohet vëzhgimi publik i administrimit të drejtësisë (*shih vendimet nr. 8, datë 28.2.2012; nr. 8, datë 16.3.2011; nr. 25, datë 10.6.2011 dhe nr. 38, datë 30.12.2010 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjykata po ashtu ka çmuar se vendimi duhet të mbështetet vetëm mbi faktet që janë paraqitur gjatë procesit gjyqësor dhe duhet të përmbajë bazën ligjore mbi të cilën bazohet zgjidhja e mosmarrëveshjes, analizën e provave dhe mënyrën e zgjidhjes së mosmarrëveshjes (*shih vendimet nr. 8, datë 16.3.2011; nr. 23, datë 4.11.2008; nr. 11, datë 2.4.2008 dhe nr. 7, datë 9.3.2009 të Gjykatës Kushtetuese*).

32. Vendimi gjyqësor në çdo rast duhet të jetë logjik, i rregullt në formë dhe i qartë në përmbajtje. Në tërësinë e tij ai duhet konsideruar si një unitet, në të cilin pjesët përbërëse janë të lidhura ngushtësisht mes tyre. Ato duhet të jenë në shërbim dhe funksion të njëra-tjetrës. Argumentet e pjesës arsyetuese duhet të jenë të bazuara dhe të lidhura logjikisht, duke respektuar rregullat e mendimit të drejtë. Ato duhet të formojnë një përmbajtje koherente brenda vendimit, i cili përjashton çdo kundërthënie ose kontradiksion të hapur ose të fshehtë. Këto argumente duhet të jenë gjithashtu të mjaftueshme për të mbështetur dhe pranuar pjesën urdhëruese. Konkluzionet e pjesës arsyetuese duhet të bazohen jo vetëm në aktet ligjore, por edhe në parimet dhe rregullat që karakterizojnë mendimin e shëndoshë e logjik (*shih vendimet nr. 20, datë 13.4.2012 dhe nr. 38, datë 30.12.2010 të Gjykatës Kushtetuese*).

33. Gjithsesi, Gjykata e ka vlerësuar zbatimin e këtij parimi rast pas rasti, në varësi të rrethanave konkrete të çështjes, duke analizuar nëse vendimet gjyqësore të kundërshtuara e kanë përmbushur në mënyrë të mjaftueshme detyrimin për arsyetimin e vendimeve të tyre. Ajo ka verifikuar nëse vendimi i kundërshtuar është logjik, ka kundërthënie, përmban referencat në ligjin e zbatueshëm dhe nëse respekton të gjithë elementet e sipërpërmendur. Detyrimi i gjykatave për të respektuar këtë standard ndryshon në varësi të rrethanave të çështjes konkrete dhe natyrës së vendimit dhe masa e arsyetimit varet nga natyra e vendimit në fjalë (*shih vendimin nr. 25, datë 10.6.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

34. Gjykata është shprehur edhe lidhur me zbatimin e këtij detyrimi nga Gjykata e Lartë, për vendimet e dhëna prej saj në dhomë këshillimi dhe, referuar natyrës së gjykimit kushtetues të kërkesave individuale, ka theksuar se vetëm kur janë të pranishme pretendime që kanë të bëjnë me shkeljen e primeve themelore të procesit gjyqësor, si dhe kur këto pretendime gjejnë pasqyrim në materialet e çështjes, atëherë vendimi i Kolegjit, për mospranimin e rekursit, vë në dyshim të drejtën për një proces të rregullt ligjor (*shih vendimet nr. 19, datë 19.7.2005; nr. 22, datë 6.6.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

35. Në rastin në shqyrtim, sikurse u përmend dhe më lart, Gjykata vëren se Gjykata e Apelit Shkodër, për shkak të konstatimit të ndotjes që shkakton aktiviteti i mbarështimit të derrave i ushtruar në objektin e ndërtuar sipas lejes së ndërtimit nr. 5, datë 13.2.2004 të lëshuar nga KRT, pranë Komunës Bushat, me vendimin nr. 431, datë 3.10.2008 ka vendosur anulimin e lejes së lartpërmendur, në një moment kur objekti i ndërtimit kishte përfunduar dhe leja e ndërtimit i kishte prodhuar pasojat e saj. Në këto rrethana kërkuesit pretendojnë se kjo ndërhyrje në lejen e ndërtimit nga ana e Gjykatës së Apelit përbën cenim të së drejtës së pronësisë të kërkuesve. Gjykata vlerëson se këtij pretendimi Gjykata e Lartë duhej t'i jepte përgjigje.

36. Në vështrim të sa më sipër, Gjykata arrin në përfundimin se vendimi i mospranimit të rekursit i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, objekt shqyrtimi, nuk ka respektuar standardin kushtetues të arsyetimit të vendimeve gjyqësore.

Për rrjedhojë, pretendimi i kërkuar në këtë aspekt është i bazuar dhe duhet pranuar.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të nenit 131, shkronja “f”, dhe nenit 134, pika 1, shkronja “g”, të Kushtetutës; neneve 72 dhe 77 të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, me shumicë votash,

VENDOSI:

Pranimin pjesërisht të kërkesës¹.

- Shfuqizimin e vendimit nr. 00-2011-2097, datë 15.12.2011, të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë (Dhomë Këshillimi).

- Dërgimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën e Lartë.

- Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Bashkim Dedja (kryetar) Vitore Tusha, Gani Dizdari, Vladimir Kristo, Besnik Imeraj

Anëtarë kundër: Sokol Berberi, Altina Xhoxhaj

MENDIM PARALEL

1. Në çështjen me kërkuar shoqëria Dizotti sh.p.k. dhe Edoard Rrotani shumica ka arritur në përfundimin se vendimi nr. 00-2011-2097, datë 15.12.2011, i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, ka cenuar të drejtën për një proces të rregullt ligjor të kërkuarve, pasi nuk ka respektuar standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor. Shumica ka argumentuar se Gjykata e Lartë duhej t'i jepte përgjigje pretendimit të kërkuarve se Gjykata e Apelit Shkodër, ka vendosur anulimin e lejes së ndërtimit nr. 5, datë 13. 2.2004 të lëshuar nga KR, pranë Komunës Bushat, në një moment kur objekti i ndërtimit kishte përfunduar dhe leja e ndërtimit i kishte prodhuar pasojat e saj, fakt i cili sipas kërkuarve përbën cenim të së drejtës së pronësisë të tyre (*shih paragrafin nr. 35 të vendimit*). Për këtë arsye shumica ka pranuar pjesërisht kërkesën objekt shqyrtimi dhe ka vendosur shfuqizimin e vendimit të lartpërmendur, si të papajtueshëm me Kushtetutën.

2. Edhe pse jam dakord me argumentet e shumicës, cenimin e standardit të arsytimit të vendimit gjyqësor e shoh edhe nën një këndvështrim tjetër. Gjithashtu, ndryshe nga qëndrimi i shumicës, vlerësoj se rivendosja e të drejtave të kërkuarve, që lidhen me respektimin e parimeve themelore kushtetuese në kuadër të garantimit të së drejtës për një proces të rregullt ligjor, bëhet e mundur duke shfuqizuar edhe vendimin nr. 431, datë 3.10.2008, të Gjykatës së Apelit Shkodër. Në këto kushte, në vijim po jap arsyet e këtij mendimi paralel.

Për pretendimin e cenimit të parimit të arsytimit të vendimit të mospranimit të rekursit të Gjykatës së Lartë.

3. Kërkuarët, ndër të tjera, kanë pretenduar se Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë edhe pse në prani të dy vendimeve gjyqësore me qëndrime të ndryshme nga njëri – tjetri, nuk e kaloi çështjen për shqyrtim në seancë gjyqësore dhe nuk i dha përgjigje problemeve juridike të ngritura në rekurs. Sipas tij, për këto shkaqe, vendimi i Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, për mospranimin e rekursit, është i paarsyetuar.

4. Sikurse ka nënvizuar edhe shumica, Gjykata në jurisprudencën e saj ka theksuar se e drejta për një proces të rregullt ligjor, që i garantohet individit nga neni 42, 142/1 i Kushtetutës dhe neni 6 i KEDNJ-së, përfshin edhe të drejtën për të pasur një vendim gjyqësor të arsyetuar. Funksioni i një vendimi të arsyetuar është t'u tregojë palëve që ato janë dëgjuar si dhe u jep mundësinë atyre ta kundërshtojnë atë. Përveç kësaj, duke dhënë një vendim të arsyetuar, mund të realizohet vëzhgimi publik i administrimit të drejtësisë (*shih vendimet nr. 8, datë 28.2.2012; nr. 8, datë 16.3.2011; nr. 25, datë 10.6.2011 dhe nr. 38, datë 30.12.2010 të Gjykatës Kushtetuese*).

5. Gjykata po ashtu ka çmuar se vendimi duhet të mbështetet vetëm mbi faktet që janë paraqitur gjatë procesit gjyqësor dhe duhet të përmbajë bazën ligjore mbi të cilën bazohet zgjidhja e mosmarrëveshjes, analizën e provave dhe mënyrën e zgjidhjes së mosmarrëveshjes (*shih vendimet nr. 8, datë 16.3.2011; nr. 23, datë 4.11.2008; nr. 11, datë 2.4.2008 dhe nr. 7, datë 9.3.2009 të Gjykatës Kushtetuese*). Vendimi gjyqësor në

¹ Gjyqtari V. Kristo votoi për pranimin tërësisht të kërkesës.

çdo rast duhet të jetë logjik, i rregullt në formë dhe i qartë në përmbajtje. Në tërësinë e tij ai duhet konsideruar si një unitet, në të cilin pjesët përbërëse janë të lidhura ngushtësisht mes tyre. Ato duhet të jenë në shërbim dhe funksion të njëra-tjetrës (shih vendimet nr. 20, datë 13.4.2012 dhe nr. 38, datë 30.12.2010 të Gjykatës Kushtetuese).

6. Gjithsesi, Gjykata e ka vlerësuar zbatimin e këtij parimi rast pas rasti, në varësi të rrethanave konkrete të çështjes, duke analizuar nëse vendimet gjyqësore të kundërshtuara e kanë përmbushur në mënyrë të mjaftueshme detyrimin për arsyetimin e vendimeve të tyre. Ajo ka verifikuar nëse vendimi i kundërshtuar është logjik, ka kundërthënie, përmban referencat në ligjin e zbatueshëm dhe nëse respekton të gjithë elementet e sipërpërmendur. Detyrimi i gjykatave për të respektuar këtë standard ndryshon në varësi të rrethanave të çështjes konkrete dhe natyrës së vendimit dhe masa e arsyetimit varet nga natyra e vendimit në fjalë (shih vendimin nr. 25, datë 10.6.2011 të Gjykatës Kushtetuese).

7. Gjykata, gjithashtu, në rastin e ekzistencës së dy vendimeve të kundërta të gjykatave të faktit, ka theksuar se roli i Gjykatës së Lartë, si gjykatë e ligjit, është i një natyre të pazëvendësueshme. Ajo i ka të gjitha mjetet dhe kompetencat për të pasur një rol aktiv, që shkon përtej ligjit dhe synon të drejtën, duke ndikuar efektivisht edhe në vendimmarrjen e gjykatave të shkallëve më të ulëta, veçanërisht në rastet kur dy gjykata i kanë dhënë përgjigje diametralisht të kundërta pretendimeve të kërkuarit. Nga kjo pikëpamje, Gjykata ka vlerësuar se në të tilla raste (që shqyrtohen rast pas rasti) kërkuari, duke mos marrë përgjigje për pretendimet e tij me natyrë kushtetuese për shkak të vendimit të mospranimit të rekursit, i cenohet e drejta e ankimit në kuptimin substancial, e parashikuar në nenin 43 të Kushtetutës (shih vendimin nr. 3, datë 5.2.2014 të Gjykatës Kushtetuese).

8. Neni 43 i Kushtetutës parashikon se “kushdo ka të drejtë të ankohet kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, përveçse kur në Kushtetutë parashikohet ndryshe”. Në jurisprudencën e kësaj Gjykate e drejta e ankimit është vlerësuar si mundësi e çdo individi për të pasur mjete të caktuara procedurale për të kundërshtuar vendimin e dhënë nga një gjykatë më e ulët në një gjykatë më të lartë, duke i garantuar atij (individi) të drejtën për t’u përballur me drejtësinë në të gjitha nivelet e saj (shih vendimet nr. 5, datë 2.3.2010, nr. 12, datë 14.4.2010, nr. 14 datë 26.3.2012 të Gjykatës Kushtetuese). Pra, me Kushtetutë, kujtdo i garantohet e drejta për t’u ankuar të paktën një herë kundër çdo vendimi gjyqësor të dhënë ndaj tij. Kjo garanci e rëndësishme kushtetuese është edhe një tejkallim pozitiv krahasuar me standardet që ofron në këtë drejtim Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut (shih vendimet nr. 14, datë 5.7.2005, nr. 12, datë 14.4.2010 të Gjykatës Kushtetuese).

9. Gjykata ka pohuar se e drejta e ankimit, e sanksionuar në nenin 43 të Kushtetutës, është një e drejtë procedurale që shërben për të mbrojtur një të drejtë substancial. Kjo e drejtë bazohet në parimin se “...nuk mund të ekzistojë një e drejtë pa të drejtën e ankimit” (shih vendimet nr. 12, datë 14.4.2010, nr. 14 datë 26.3.2012 të Gjykatës Kushtetuese). Në funksion të ushtrimit efektiv të së drejtës së ankimit ka rëndësi të realizohet si aspekti formal/procedural ashtu edhe ai substancial. Kërkesat procedurale të ankimit janë, para së gjithash, në funksion të aksesit që duhet të kenë individët për të ushtruar efektivisht ankimin ndaj vendimit gjyqësor. Çdo instancë ankimuese që njeh sistemi i normave procedurale civile /penale është pjesë e të drejtës së individit për të pasur akses në gjykatë (shih vendimet nr. 30, datë 17.6.2010, nr. 14 datë 26.3.2012 të Gjykatës Kushtetuese).

10. Nga sa më sipër, në rastin objekt shqyrtimi, duke qenë se vendimi i gjykatës së apelit ka qenë diametralisht i kundërt me atë të gjykatës së shkallës së parë, me qëllim që kërkuarve t’i garantohet e drejta për t’u ankuar të paktën një herë kundër çdo vendimi gjyqësor të dhënë ndaj tij (në rastin konkret ndaj vendimit të gjykatës së apelit që ka përcaktuar ndalimin e ushtrimit të aktivitetit të mbarështimit të derrave dhe anulimin e lejes së ndërtimit), mendoj se Gjykata e Lartë duhej të shprehej lidhur me themelin e çështjes duke respektuar, në këtë mënyrë, edhe nga pikëpamja substancial të drejtën e ankimit të kërkuarve.

11. Në këtë këndvështrim, jam i mendimit se është i bazuar dhe duhej pranuar pretendimi i kërkuarve për cenimin e standardit të arsyetimit të vendimit të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë në të dyja drejtimet e parashtruara prej tyre, si në aspektin e mosdhënies përgjigje pretendimit të kërkuarve lidhur me vlefshmërinë e lejes së ndërtimit ashtu dhe mosdhënies përgjigje të problemeve me natyrë juridike të krijuara nga vendimmarrja diametralisht e kundërt lidhur me themelin e çështjes respektivisht nga gjykata e apelit dhe ajo e shkallës së parë.

12. Si përfundim, vlerësoj se shqyrtimi në themel i çështjes nga Gjykata e Lartë, sipas këndvështrimit të

evidentuar më lart, do të bënte të mundur rivendosjen edhe të të drejtave të cenuara që shumica ka konstatuar në vendimin e saj. Në të kundërt, referuar linjës së ndjekur prej saj (lidhur me vlefshmërinë e lejes së ndërtimit), kërkesa duhej pranuar në tërësinë e saj duke kthyer çështjen për shqyrtim në Gjykatën e Apelit Shkodër, aty ku është konstatuar fillimisht procesi i parregullt ligjor.

Anëtar: Vladimir Kristo

MENDIM PAKICE

1. Për arsye se nuk ndaj të njëjtin qëndrim me shumicën lidhur me përfundimin e arritur në këtë çështje dhe argumentet mbi të cilat mbështetet ky qëndrim, e çmoj të rëndësishëm të shprehem me mendim pakice.

2. Nëpërmjet arsyetimit të saj, shumica ka theksuar se për vendimet e dhëna nga Gjykata e Lartë në dhomë këshillimi dhe, referuar natyrës së gjykimit kushtetues të kërkesave individuale, kur janë të pranishme pretendime që kanë të bëjnë me shkeljen e parimeve themelore të procesit gjyqësor, atëherë vendimi i Kolegjit të Gjykatës së Lartë, për mospranimin e rekursit, vë në dyshim të drejtën për një proces të rregullt ligjor (*prg. 34 i vendimit*). Bazuar në këtë qëndrim, shumica ka çmuar se Gjykata e Lartë duhej t'i jepte përgjigje pretendimit të kërkesësve për cenimin e të drejtës së pronësisë dhe ka konkluduar se për këtë arsye vendimi i mospranimit të rekursit i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, objekt shqyrtimi, nuk ka respektuar standardin kushtetues të arsyetimit të vendimeve gjyqësore (*prg. 35-36 të vendimit*).

3. Nuk pajtohem me këtë përfundim të shumicës pasi, në vlerësimin tim, ashtu siç jam shprehur edhe me mendim pakice në vendimet nr. 4, datë 5.2.2014 dhe nr. 3, datë 23.1.2014, Gjykata e Lartë i ka dhënë përgjigje kërkesësve në vendimin e saj, të marrë në dhomë këshillimi. Ky qëndrim mbështetet në jurisprudencën e Gjykatës, sipas së cilës, arsyetimi i kufizuar i vendimit të marrë në dhomën e këshillimit nuk përbën cenim të procesit të rregullt ligjor. Kjo formë arsyetimi është tashmë e konsoliduar në praktikën e Gjykatës së Lartë, përderisa shpreh në thelb shkaqet e mospranimit të rekursit, nga ana e kolegjeve të saj, gjatë shqyrtimit të tij paraprak në dhomën e këshillimit. Sikundër për pranimin, ashtu edhe për mospranimin e rekursit, dhoma e këshillimit, luan rolin e një filtri të kërkesave që i drejtohen Gjykatës së Lartë. Sipas këtyre standardeve, kur kërkesat e ligjit për kalimin në seancë nuk janë plotësuar, vendoset për mospranimin e kërkesës dhe ky lloj shqyrtimi paraprak vlerësues është kompetencë vetëm e trupës së gjyqtarëve të Gjykatës së Lartë, në dhomë këshillimi, dhe nuk mund të bëhet pjesë e kontrollit kushtetues që zhvillon Gjykata (*shih vendimet nr. 34, datë 12.7.2013; nr. 108, datë 3.10.2012 dhe nr. 17, datë 17.5.2011, të Gjykatës Kushtetuese; vendimin nr. 143, datë 7.12.2011, të Mbledhjes së Gjyqtarëve*).

4. Edhe GJEDNJ-ja ka theksuar se: “detyrimi që ka gjykata vendase për të arsyetuar vendimet e saj, nuk mund të interpretohet sikur kërkohet arsyetim i detajuar për çdo pretendim të palës ndërgjyqëse. Masa e arsyetimit të vendimit varet nga natyra e vendimit në fjalë” (....) “arsyetimi i kufizuar i dhënë nga Gjykata e Lartë në formulimin e vendimit në dhomë këshillimi, në mënyrë të nënkuptuar evidenton se aplikanti nuk ka ngritur një nga argumentet ligjore të përcaktuara në dispozitën përkatëse të legjislacionit të brendshëm, që është kusht për pranimin e kërkesës. Gjykata vëren se, kur një Gjykatë e Lartë refuzon të pranojë një çështje, për arsye se mungojnë shkaqet ligjore për ngritjen e çështjes, një arsyetim shumë i kufizuar mund të përmbushë kriterin e nenit 6 të Konventës” (*Marini kundër Shqipërisë, datë 18.12.2007, §105-106; Mishgjoni kundër Shqipërisë, datë 7.12.2010, § 51*).

5. Nga arsyetimi i shumicës nënkuptohet se, në rastin e ngritjes në rekurs të pretendimeve që kanë të bëjnë me shkeljen e parimeve themelore të procesit gjyqësor, Gjykata e Lartë, kur nuk e pranon rekursin, duhet t'u japë përgjigje këtyre pretendimeve (*shih prg. 35 të vendimit*). Në një arsyetim *a contrario*, bazuar në qëndrimin e mësipërm, nëse në rekurs nuk ngrihen pretendime që kanë të bëjnë me shkelje të parimeve themelore të procesit gjyqësor, Gjykata e Lartë nuk është e detyruar t'u japë përgjigje, pasi në këto raste është i mjaftueshëm një arsyetim i kufizuar, që e përmbush standardin kushtetues të arsyetimit. Ky lloj diferencimi në trajtimin e arsyetimit, i lidhur me natyrën e pretendimeve të ngritura në rekurs, është bërë nga shumica pa parashtruar motivet përse arsyetimi i kufizuar konsiderohet i rregullt, në aspektin kushtetues, në disa raste, dhe i parregullt në raste të tjera.

6. Me qëndrimin e saj shumica ka lënë shteg për një lloj ndërhyrjeje të Gjykatës Kushtetuese në rolin vlerësues të Gjykatës së Lartë. Kështu shumica, në rastin konkret, ka vlerësuar përmbajtjen e rekursit, konkretisht duke identifikuar natyrën e pretendimeve të ngritura në të dhe duke i imponuar Gjykatës së Lartë argumentimin në lidhje me këto pretendime. Vlerësimi i rekursit është atribut i Gjykatës së Lartë, e cila

vlerëson pretendimet e ngritura në rekurs, në dhomë këshillimi. Vlerësimi i procesit gjyqësor të zhvilluar në Gjykatën e Lartë, në këndvështrim të respektimit të nenit 42 të Kushtetutës, duhet të bëhet nga Gjykata gjithmonë brenda kuadrit të kompetencave të saj, çka përjashton vlerësimin e përmbajtjes së rekursit dhe detyrimin e Gjykatës së Lartë për të ndjekur mënyra të ndryshme për vlerësimin e pretendimeve.

7. Gjithashtu, me qëndrimin e saj shumica krijon paqartësi për sa i përket mundësisë që ka kërkuesi për ta goditur për antikushtetutshmëri të njëjtin vendim pas rigjykimit në Gjykatën e Lartë. Në rastin konkret shumica i është shmangur vlerësimit kushtetues të pretendimeve që, në çmuarjen e saj, kanë të bëjnë me shkeljen e parimeve themelore të procesit gjyqësor, duke e rikthyer çështjen në Gjykatën e Lartë. Për pasojë, qëndrimi i shumicës nuk i shërben efektivitetit të shqyrtimit kushtetues dhe respektimit të së drejtës për një gjykim brenda një afati të arsyeshëm.

8. Si përfundim, për sa më lart, ndryshe nga shumica, çmoj se në rastin konkret nuk është cenuar standardi i arsyetimit të vendimit gjyqësor, në kuptim të nenit 42 të Kushtetutës, ndaj kërkesa e paraqitur nga kërkuesit duhet të ishte rrëzuar.

Anëtar: Sokol Berberi

MENDIM PAKICE

1. Në çështjen me kërkues shoqëria “DIZOTTI” sh.p.k., jam kundër qëndrimit të shumicës për pranimin pjesërisht të kërkesës dhe, për pasojë, shfuqizimin e vendimit nr. 00-2011-2097, datë 15.12.2011, të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë (dhomë këshillimi) dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën e Lartë.

2. Pasi ka marrë në shqyrtim pretendimet e paraqitura në kërkesë, shumica ka vlerësuar se për disa nga pretendimet e ngritura kërkuesit nuk i kanë shteruar mjetet ligjore, në kuptim të nenit 131/f të Kushtetutës, pasi nuk ishin ngritur më parë në rekurs dhe se i vetmi pretendim i ngritur në Gjykatën e Lartë ka të bëjë me faktin se gjykata e apelit ka anuluar lejen e ndërtimit, pa marrë në konsideratë rrethanën se ankimi kundër lejes së ndërtimit është bërë pasi ajo i ka prodhuar efektet e saj, çka sipas kërkuesve ka cenuar të drejtën e tyre të pronësisë. Këtë pretendim shumica e ka trajtuar në këndvështrim të respektimit të standardit kushtetues të arsyetimit të vendimit, dhe ka arritur në përfundimin se ky standard nuk është përmbushur, pasi Gjykata e Lartë nuk i ka dhënë përgjigje pretendimit të mësipërm.

3. Gjykata, referuar natyrës së gjykimit kushtetues të kërkesave individuale, ka tashmë një qëndrim të konsoliduar, sipas të cilit kontrolli i respektimit të standardeve kushtetuese për një proces të rregullt ligjor, është funksion edhe i gjykatave të zakonshme, për më tepër i Gjykatës së Lartë. Një linjë e tillë lidhur me raportin ndërmjet juridiksionit kushtetues dhe juridiksionit të gjykatave të zakonshme, kur është rasti i shqyrtimit të kërkesave individuale, në bazë të nenit 131/f të Kushtetutës, udhëhiqet nga parimi i subsidiaritetit (komplementaritetit) (*shih vendimet nr. 19, datë 2.4.2012; nr. 58, datë 24.12.2012; nr. 36, datë 25.7.2013; nr. 52, datë 2.12.2013, të Gjykatës Kushtetuese*). Në këtë kuptim, Gjykata duhet të investohet vetëm nëse konstaton shkelje të parimeve të procesit të rregullt ligjor, dhe nëse këto shkelje nuk janë konstatuar dhe riparuar nga Gjykata e Lartë. Por, në rastet kur Gjykata nuk konstaton cenimin e të drejtës për proces të rregullt ligjor në procesin gjyqësor të zhvilluar në të tre shkallët e gjykimit, ajo nuk mund të verë në dyshim procesin e zhvilluar në Gjykatën e Lartë, duke u mbështetur thjesht në faktin se ajo ka vendosur mospranimin e rekursit në dhomë këshillimi.

4. Neni 472 i KPC-së ka parashikuar shkaqet për të cilat mund të bëhet rekurs në Gjykatën e Lartë, kurse neni 480 i po këtij Kodi parashikon se rekursi nuk pranohet në qoftë se bëhet për shkaqe të ndryshme nga ato që lejon ligji dhe se mospranimi i rekursit vendoset nga kolegji në dhomën e këshillimit, pa pjesëmarrjen e palëve. Në jurisprudencë konstante, Gjykata ka theksuar se, në rast se Kolegji, në dhomën e këshillimit, krijon bindjen se shkaqet e ngritura në rekurs janë haptazi të pabazuara, pasi nuk bëjnë pjesë në ato shkaqe që parashikon dispozita ligjore ose nuk gjejnë mbështetje në aktet e dosjes gjyqësore, atëherë është në funksionin e tij të vendosë, në pajtim me kërkesat ligjore, mospranimin e çështjes për shqyrtim në seancë gjyqësore. Veprimtaria seleksionuese e dhomës së këshillimit nuk është një shkelje e të drejtës së palëve për t’iu drejtuar gjykatës, por është një veprimtari e domosdoshme në funksion të aksesit në gjykatë vetëm të atyre çështjeve që i parashikon ligji, duke lënë jashtë përzgjedhjes kërkesat e paarsyeshme dhe haptazi të pambështetura në ligj (*shih vendimet nr. 8, datë 2.5.2006; nr. 5, datë 26.1.2007; nr. 4, datë 25.2.2009; nr. 25, datë 10.6.2011, të Gjykatës Kushtetuese*). Gjykata ka theksuar edhe se detyrimi për të provuar ekzistencën e shkeljeve të së drejtës për proces të rregullt nga shqyrtimi i rekursit në dhomën e këshillimit bie mbi kërkuesin dhe nëse ai

nuk arrin ta provojë këtë, atëherë nuk mund të konkludohet se vendimi i dhomës së këshillimit është rezultat i një procesi të parregullt ligjor (*shih vendimin nr. 19, datë 19.7.2005, të Gjykatës Kushtetuese*).

5. Jurisprudenca e Gjykatës ka ecur në linjën që një vendim gjyqësor i dhomës së këshillimit, cenon të drejtën për një proces të rregullt në ato raste kur në procesin e zhvilluar në shkallët më të ulëta të gjykimit është konstatuar cenimi i kësaj të drejte kushtetuese të individit, në një nga elementët përbërës të saj, e cila është e vetmja e drejtë kushtetuese procedurale që i lejon individit të mbrojë të drejtat e tjera të tij substanciale. Në rast të evidentimit të një cenimi të tillë, të konstatuar në shkallët e tjera të gjykimit, Gjykata, në zbatim të parimit të subsidiaritetit e kthen çështjen në Gjykatën e Lartë në mënyrë që vetë ajo gjykatë, në funksion të pozicionit të saj në piramidën gjyqësore, të mund të riparojë shkeljet e kryera brenda sistemit gjyqësor. Gjykata e Lartë, në funksion të rolit të saj si gjykatë e ligjit, si dhe në atë të kontrollit të respektimit të standardeve kushtetuese nga gjykatat më të ulëta, duhet të mbajë qëndrim të shprehur lidhur me pretendimet e ngritura nga individët për cenimin e një prej standardeve të procesit të rregullt, të evidentuara në gjykimin e faktit.

6. Çdo qëndrim i kundërt do të vinte ndesh me qëllimin e ligjit për karakterin parandalues të dhomës së këshillimit, për të kaluar në seancë vetëm ato çështje kur me të vërtetë në rekurs janë ngritur probleme ligjore. Për këtë arsye, vlerësimet që bën kolegji në dhomën e këshillimit, nuk mund të përbëjnë apriori proces të parregullt ligjor dhe të passjellin kurdoherë shfuqizimin e vendimeve nga Gjykata Kushtetuese. Një qëndrim i tillë është në kundërshtim me përmbajtjen e dispozitave kushtetuese dhe do ta kthente padrejtësisht Gjykatën Kushtetuese në një instancë më të lartë gjykimi (*shih vendimin nr. 210, datë 27.12.2001 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjykata ka vlerësuar se nuk është e mjaftueshme për të kërkuar antikushtetutshmërinë e vendimit gjyqësor vetëm paraqitja e shkaqeve ligjore në rekurs, por është e domosdoshme që këto pretendime të gjejnë pasqyrim në aktet e çështjes dhe të kenë lidhje të drejtpërdrejtë me elementet thelbësorë të së drejtës për një proces të rregullt ligjor (*shih vendimin nr. 26, datë 1.10.2003 të Gjykatës Kushtetuese*). Vetëm në një rast të tillë vendimi i Kolegjit, për mospranimin e rekursit, vë në dyshim të drejtën për një proces të rregullt ligjor (*shih vendimet nr. 19, datë 19.7.2005; nr. 22, datë 6.6.2011, të Gjykatës Kushtetuese*).

7. Duke iu rikthyer çështjes konkrete në shqyrtim, rezulton se në rekursin e paraqitur në Gjykatën e Lartë, i vetmi pretendim i paraqitur nga kërkuesit është ai që lidhet me faktin se gjykata e apelit ka anuluar lejen e ndërtimit, pa marrë në konsideratë rrethanën se ankimi kundër lejes së ndërtimit është bërë pasi ajo i ka prodhuar efektet e saj, si dhe pa konstatuar mangësi në dhënien e kësaj lejeje. Në vendimin e saj, shumica shprehet se kërkuesit pretendojnë se kjo ndërhyrje në lejen e ndërtimit, nga ana e Gjykatës së Apelit Shkodër, përbën cenim të së drejtës së tyre të pronësisë dhe, për pasojë, Gjykata e Lartë duhej t'i jepte përgjigje këtij pretendimi.

8. Gjykata ka theksuar se marrja dhe vlerësimi i fakteve dhe i rrethanave, interpretimi i ligjit material dhe procedural dhe aplikimi i tij në çështjet konkrete janë çështje që ndajnë juridiksionin e gjykatave të zakonshme nga juridiksioni kushtetues. Për sa i përket mënyrës se si janë interpretuar dhe vlerësuar provat nga gjykatat e zakonshme, kjo çështje nuk përbën objekt kontrolli për këtë Gjykatë, sepse ajo mund dhe duhet të investohet kur ndaj një procesi gjyqësor ka pretendime për mënyrat e marrjes së provave, por jo për mënyrën e vlerësimit (*shih vendimet nr. 23, datë 17.5.2010; nr. 45, datë 10.10.2010; nr. 37, datë 19.9.2011*). Në vlerësimin tim, si gjyqtare në pakicë, pretendimi i ngritur nga kërkuesit lidhet me çështje të vlerësimit të provave në gjykimin e faktit. Ai përfshin vlerësime që lidhen me çështje të themelit, konkretisht me afatin e lejes së ndërtimit dhe pasojat e ardhura prej saj, të cilat nuk mund të bëhen objekt i gjykimit kushtetues dhe, për pasojë, ky pretendim duhej të ishte rrëzuar nga Gjykata.

9. Për më tepër, shqyrtimi i çështjes nga dhoma e këshillimit, e Gjykatës së Lartë, nuk është vetëm një konstatim formal i paraqitjes së shkaqeve ligjore në rekurs, por ai konsiston në vlerësimin e këtyre shkaqeve dhe bazueshmërisë së tyre, duke analizuar materialet e dosjes gjyqësore. Në rastet kur kolegji konstaton se shkaqet, pavarësisht nga mënyra e paraqitjes, kanë të bëjnë me vlerësimin e provave e bindjen e brendshme të gjykatave të shkallëve më të ulëta apo me shkaqe që objektivisht nuk ekzistojnë në dosjen gjyqësore, ka të drejtë të mos e pranojë rekursin. Nëse Kolegji i Gjykatës së Lartë arrin në përfundimin se interpretimi që ka bërë gjykata e apelit, i cili është ai që kundërshtohet në rekurs, është i drejtë, është në kompetencën e tij të vendosë mospranimin e rekursit. Bazuar në standardet e mësipërme vlerësoj se, edhe në rastin konkret, për sa Gjykata e Lartë ka vlerësuar mospranimin e rekursit, kjo do të thotë se shkaqet e ngritura në të nga kërkuesit, që janë servitur si shkaqe ligjore për prishjen e vendimit të gjykatës së apelit, nuk gjejnë mbështetje as në ligj dhe as në materialet e çështjes. Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, duke vendosur mospranimin e rekursit të

paraqitur, ka realizuar një proces vlerësimi të atyre shkaqeve, nëpërmjet të cilit ka arritur në konkluzionin e shprehur në dispozitiv, për mospranimin e tij. Fakti që kërkuessit e lidhin pretendimin e tyre me të drejtën e pronësisë, nuk e legjitimon Gjykatën të shfuqizojë vendimin e Gjykatës së Lartë, për sa kohë që nuk ka mundur të evidentojë, ajo vetë, cenim të standardeve të procesit të rregullt, apo qoftë edhe të kësaj të drejte substanciale të individit, të pretenduar të cenuar (e drejta e pronësisë). Në këto kushte, vlerësoj se, një qëndrim të tillë i Gjykatës përbën një tejkalim të kompetencave të saj, duke marrë ato që i përkasin dhomës së këshillimit të Gjykatës së Lartë, por edhe një devijim nga jurisprudenca e saj e konsoliduar.

10. Në lidhje me detyrimin për arsyetimin e vendimeve të dhomës së këshillimit që vendosin mospranimin e rekursit, Gjykata dhe GJEDNJ-ja kanë vlerësuar se ky lloj arsyetimi i vendimit të dhomës së këshillimit nuk paraqet ndonjë mangësi, e cila mund të ndikojë negativisht në këtë drejtim. Kjo formë arsyetimi është tashmë e konsoliduar në praktikën e Gjykatës së Lartë, përderisa shpreh në thelb shkaqet e mospranimit të rekursit nga ana e kolegjeve të saj gjatë shqyrtimit të tij paraprak në dhomën e këshillimit (*shih vendimin nr. 35, datë 5.3.2002 të Gjykatës Kushtetuese*). GJEDNJ-ja vëren, gjithashtu, se arsyetimi i kufizuar i dhënë nga Gjykata e Lartë në formulën e saj të vendimeve de plano, tregon se kërkuessi nuk ka ngritur ndonjë nga shkaqet ligjore të parashikuara në dispozitat përkatëse ligjore, çka përbën një kërkesë pranueshmërie për ankimin. GJEDNJ-ja vëren se aty ku një Gjykatë e Lartë refuzon të pranojë një çështje mbi bazën se nuk ka shkaqe ligjore një arsyetim shumë i kufizuar mund të plotësojë kërkesat e nenit 6 të KEDNJ-së (*vendimet e GJEDNJ-së në çështjen Marini v. Shqipërisë, datë 7 korrik 2008, § 106; në çështjen Mishgjoni v. Shqipërisë, datë 7 dhjetor 2010, § 51*). Në kuptim të respektimit të standardit kushtetues për arsyetimin e vendimeve gjyqësore, kjo praktikë e Gjykatës së Lartë, e arsyetimit të vendimeve të saj të dhomës së këshillimit në formulën e tyre de plano, përfaqëson një standard minimal të vendosur prej saj, me qëllim të rritjes së efektivitetit të gjykimit në këtë gjykatë.

11. Në përfundim të analizës së mësipërme, vlerësoj se, për arsye se nga procesi gjyqësor, në tërësi, nuk rezulton cenimi i standardeve të së drejtës për një proces të rregullt ligjor, Gjykata duhej të vendoste rrëzimin e kërkesës.

Anëtare: Altina Xhoxhaj